

Ogólne informacje na temat kampanii

ZDROWE I BEZPIECZNE MIEJSCE PRACY
DOBRE DLA CIEBIE. DOBRE DLA FIRMY

<http://hw.osha.europa.eu>

Spis treści

1.	Wprowadzenie	3
1.1	Znaczenie oceny ryzyka zawodowego	3
1.2	Ocena ryzyka zawodowego — sposób na zdrowe i bezpieczne miejsce pracy	4
1.3	Podstawy prawne	5
2.	Zdrowe miejsca pracy: Dobrze dla ciebie. Dobrze dla firmy. Europejska kampania na rzecz oceny ryzyka zawodowego	5
2.1	Kontekst	5
2.2	Cele kampanii	6
2.3	Strategia kampanii	6
2.4	Kalendarium kampanii	7
2.5	Materiały kampanii	8
2.6	W jaki sposób można wziąć udział?	9
2.7	Świadectwo uczestnictwa i oferta partnerska	10
3.	Ocena ryzyka — fakty i liczby	10
3.1	W Europie	10
3.2	Podejście pięcioetapowe	12
4.	Studia przypadków	13
4.1	Poważny wypadek chemiczny	13
4.2	Wypadki śmiertelne w rolnictwie	13
4.3	Chroniczne przeciążenie mięśni i ścięgien (RSI)	13
5.	Przykłady dobrych praktyk	14
5.1	Eliminowanie ryzyka	14
5.2	Zmniejszyć hałas, zmniejszyć zapylenie	15
6.	Dalsze linki	16
7.	O Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy	16

1. Wprowadzenie

1.1 Znaczenie oceny ryzyka zawodowego

W interesie pracodawców leży utrzymywanie pracowników w zdrowiu i bezpieczeństwie. A większości wypadków przy pracy i chorób związanych z pracą można zapobiec. Ale jak?

Ocena ryzyka to pierwszy etap

Ocena ryzyka jest początkiem procesu zarządzania ryzykiem. Pomaga pracodawcom zrozumieć, jakie działania muszą podjąć, aby poprawić zdrowie i bezpieczeństwo, a także podnieść wydajność pracy.

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (EU-OSHA) opracowała ogólnoeuropejską kampanię informacyjną skupiającą się na ocenie ryzyka zawodowego. Kampania skierowana jest w szczególności do sektorów wysokiego ryzyka oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP).

Od czasu przyjęcia europejskiej dyrektywy ramowej w 1989 r. ocena ryzyka stała się znaną koncepcją prowadzenia działań prewencyjnych w miejscu pracy i setki tysięcy przedsiębiorstw w całej Europie regularnie dokonuje takich ocen.

Pomimo tego poniższe dane liczboweⁱ odnoszące się do wypadków i chorób związanych z pracą wskazują na konieczność poprawy sytuacji. Co roku miliony ludzi w UE doznaje w pracy urazów, albo ich zdrowie ulega poważnemu pogorszeniu w pracy.

- ▶ **Co trzy i pół minuty ktoś umiera w UE na skutek przyczyn związanych z pracą. Oznacza to prawie 167 000 przypadków zgonów rocznie spowodowanych wypadkami przy pracy (7 500), bądź chorobami zawodowymi (159 500).**
- ▶ **Co cztery i pół sekundy jakiś pracownik w UE ulega wypadkowi, powodującemu, że musi on pozostawać w domu przynajmniej przez trzy dni robocze. Liczba wypadków przy pracy, których skutkiem są trzydniowe lub dłuższe nieobecności w pracy jest ogromna, wynosi ponad 7 milionów rocznie.**

Co więcej, wypadki i choroby związane z pracą **kosztują**.

- ▶ Koszty ludzkie dla pracowników i ich rodzin: za danymi statystycznymi kryją się konkretni ludzie, każdy ze swoją własną historią, jak to pokazano w studiach przypadków w części 4.
- ▶ Koszty dla organizacji: kiedy w pracy sytuacja układa się źle, wpływa to na wydajność przedsiębiorstw i pojawiają się koszty związane z wypadkami przy pracy i chorobami, wzrostem wskaźników zwolnień chorobowych i rotacji, a także mniejszą motywacją pracowników.

- ➡ Koszty dla władz: wypadki i choroby stanowią duże obciążenie dla systemów opieki zdrowotnej.

Właściwa ocena ryzyka zawodowego może przynieść wiele **korzyści ekonomicznych**:

- ➡ Tworzenie bezpiecznych warunków pracy umożliwia przedsiębiorstwom redukcję kosztów wynikających z wypadków przy pracy i chorób zawodowych.
- ➡ Właściwa ocena ryzyka pomaga zmniejszać wskaźniki absencji chorobowej, a mniejsza liczba roszczeń powoduje spadek kosztów ubezpieczenia.
- ➡ Bardziej zmotywowani pracownicy są wydajniejsi i efektywniejsi, jak również spadają wskaźniki rotacji pracowników. Dzięki temu przedsiębiorstwa stają się bardziej konkurencyjne.

1.2 Ocena ryzyka zawodowego — sposób na zdrowe i bezpieczne miejsce pracy

Ocena ryzyka zawodowego stanowi podstawę europejskiego podejścia do bezpieczeństwa i higieny pracy i ma to uzasadnione powody. Jeżeli ryzyko nie jest ocenione i nie podchodzi się do niego we właściwy sposób, nie można rozpocząć odpowiedniego procesu zarządzania ryzykiem i jest mało prawdopodobne, że zostaną wprowadzone właściwe środki prewencyjne. A zatem systematyczna ocena ryzyka poprawia bezpieczeństwo i higienę w miejscu pracy oraz ogólne wyniki działalności.

Ocena ryzyka zawodowego jest to proces szacowania ryzyka dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników wynikającego z zagrożeń w miejscu pracy. Polega na systematycznym badaniu wszelkich aspektów pracy, w którym analizuje się:

- ➡ co może spowodować uraz lub uszkodzenie ciała,
- ➡ czy można zlikwidować zagrożenia, a jeżeli nie jest to możliwe,
- ➡ jakie środki zapobiegawcze lub ochronne są lub powinny zostać wprowadzone w celu kontrolowania tego ryzyka.

Kiedy ryzyko zostanie zidentyfikowane, pierwszą rzeczą, nad którą się należy zastanowić jest, **czy można to ryzyko wyeliminować.**
Jeśli nie jest to możliwe, **ryzyko należy kontrolować.**

1.3 Podstawy prawne

Pracodawcy mają ogólny obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa i zdrowia pracownikom we wszystkich aspektach związanych z pracą. Ocena ryzyka umożliwia pracodawcom podjęcie koniecznych środków w celu ochrony bezpieczeństwa i zdrowia swoich pracowników.

Ocena ryzyka jest wymogiem prawnym od czasu przyjęcia dyrektywy ramowej 89/391ⁱⁱ. Dyrektywa ta podkreśla kluczową rolę oceny ryzyka i ustanawia podstawowe przepisy, które muszą być stosowane przez każdego pracodawcę. Państwa członkowskie mają jednak prawo uchylać bardziej rygorystyczne przepisy chroniące swoich pracowników.

Więcej informacji o ocenie ryzyka zawodowego:

<http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

2. Zdrowe miejsca pracy: Dobrze dla ciebie. Dobrze dla firmy. Europejska kampania na rzecz oceny ryzyka zawodowego

2.1 Kontekst

W 2004 r. wydano komunikat Komisji Europejskiejⁱⁱⁱ w sprawie faktycznego wykonania dyrektywy ramowej 89/391 i jej pierwszych pięciu dyrektyw szczegółowych. W dokumencie podkreślano konieczność upowszechnienia przeprowadzania oceny ryzyka. Zwrócono także uwagę na konieczność usprawnienia wdrażania i poprawy jakości oceny ryzyka.

- Prace związane z oceną ryzyka, dokumentowaniem i nadzorem nie wszędzie są wykonywane, nawet w państwach członkowskich z tradycją w zakresie BHP opartą na prewencji.
- Ocena ryzyka jest często uznawana za działanie jednorazowe i nie jest kontynuowana.
- Poszczególne ryzyka nie są analizowane i oceniane zbiorowo. W rezultacie wprowadza się oddzielne środki, ale brakuje całościowego podejścia do analizy warunków w miejscu pracy.
- Podczas pobieżnych ocen ryzyka, uwagę skupia się na określeniu ryzyka oczywistego i bezpośredniego, lekceważąc skutki długofalowe, takie jak skutki działania substancji chemicznych.
- Zagrożenia psychospołeczne i organizacja pracy to czynniki rzadko uwzględniane w ocenie ryzyka.
- Skuteczność podejmowanych środków nie jest dostatecznie kontrolowana przez pracodawców.

2.2 Cele kampanii

Ocena ryzyka może stanowić wyzwanie, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw, ale nie musi tak być. Cele kampanii na rzecz oceny ryzyka zawodowego to:

- ▶ **podniesienie świadomości** w zakresie istnienia prawnego obowiązku oraz znaczenia i praktycznej potrzeby dokonywania ocen ryzyka w miejscu pracy. Ocena ryzyka nie jest celem samym w sobie, ale skutecznym narzędziem określania potrzeby podejmowania działań prewencyjnych;
- ▶ **wyjaśnienie procesu** i pokazanie, zwłaszcza MŚP, że ocena ryzyka nie musi być skomplikowana i zbiurokratyzowana ani że jest zadaniem tylko dla ekspertów;
- ▶ **promowanie pięcioletniego podejścia** do oceny ryzyka (patrz część 3.2);
- ▶ **zachęcanie przedsiębiorstw** do przeprowadzania oceny ryzyka we własnym zakresie, jeśli dysponują kompetentnym personelem w miejscu pracy;
- ▶ uwypuklenie faktu, że ocena ryzyka jest **procesem ciągłym**, a nie tylko jednorazowym obowiązkiem;
- ▶ podkreślenie faktu, że **liczy się jakość** (i że ważne jest dokumentowanie, monitorowanie i dokonywanie przeglądu ocen ryzyka);
- ▶ promowanie partycypacyjnej oceny ryzyka, **zaangażowanie każdej osoby** w zakładzie pracy w ocenę ryzyka, oraz
- ▶ **promowanie dobrych praktyk**, które można wykorzystać w innych miejscach i które ułatwiają ten proces.

Nadrzędnym celem jest, oczywiście, pomoc w zmniejszeniu liczby osób, które doznają urazów lub których zdrowie ulega pogorszeniu wskutek pracy, teraz i w przyszłości.

2.3 Strategia kampanii

Począwszy od kampanii na rzecz oceny ryzyka zawodowego (2008-2009), EU-OSHA po raz pierwszy przechodzi na **dwuletni cykl kampanii**. Zmiana ta ma zwiększyć skuteczność kampanii w osiągnięciu celów wspólnotowej strategii na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2007-2012.

Wydłużenie kampanii Europejskiego Tygodnia na okres dwóch lat zapewni więcej czasu na przygotowania i na działania uzupełniające, w tym

planowanie strategii kampanii oraz zamawianie nowych materiałów nowej kampanii i ich tłumaczenie, produkowanie i rozprowadzanie.

Powodzenie kampanii zależy od aktywnego wsparcia i współpracy szeregu różnych zainteresowanych stron i partnerów kampanii, w tym punktów centralnych EU-OSHA, którymi są zwykle krajowe organy ds. bezpieczeństwa i higieny pracy w różnych państwach członkowskich. Dlatego też w nowym modelu zwiększa się nacisk na **sieciowy charakter prowadzenia kampanii**. Daje to też więcej czasu na działania uzupełniające, zwłaszcza promocję dobrych praktyk oraz rozwijanie partnerstw.

Kampania jest również tak pomyślana, aby włączyć w nią szeroki wachlarz przedsiębiorstw i organizacji, tak żeby jej kluczowe przesłania dotarły do ich dostawców, wykonawców i sąsiadów i zachęciły ich do uczestnictwa. W szczególności w interesie dużych przedsiębiorstw leży pomaganie mniejszym w ich łańcuchach dostaw, współpraca w celu wymiany doświadczeń i wiedzy specjalistycznej.

Kampania ma poparcie słoweńskiej i francuskiej prezydencji UE w 2008 r. oraz czeskiej i szwedzkiej w 2009 r., Parlamentu Europejskiego, Komisji Europejskiej oraz europejskich partnerów społecznych.

2.4 *Kalendarium kampanii*

2008 r.

---

13 czerwca	Inauguracja kampanii w Brukseli przy udziale Komisji Europejskiej i słoweńskiej prezydencji UE
20-26 października	Europejski Tydzień Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (43. tydzień kalendarzowy)
3-4 listopada	FITS (Międzynarodowe Forum Travail Santé) z udziałem przedstawicieli francuskiej prezydencji UE
Listopad/grudzień	Ocena krajowych nominacji do nagród za dobre praktyki zgłoszonych na poziomie UE

Europejskie Tygodnie są corocznym cyklem imprez odbywających się we wszystkich państwach członkowskich UE, promujących poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy. Są one otwarte dla wszystkich osób, które interesują się tą dziedziną.

Kampania obejmuje także konkurs dobrych praktyk, w ramach którego nagrody są wyrazem uznania dla przedsiębiorstw i organizacji, które wyróżniły się w działaniach promujących ocenę ryzyka w miejscu pracy. W 2008 r. konkurs dobrych praktyk organizowany jest na poziomie krajowym i europejskim.

Luty/marzec	Konferencja i nagrody za dobre praktyki z udziałem przedstawicieli czeskiej prezydencji UE
Luty - wrzesień	Działania tematyczne; zorientowane sektorowo i lokalnie
19-25 października	Europejski Tydzień Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (43. tydzień kalendarzowy)
Październik/listopad	Konferencja z udziałem przedstawicieli szwedzkiej prezydencji UE
Listopad	Impreza zamykająca kampanię

Po ogłoszeniu laureatów konkursu dobrych praktyk ich przykłady będą promowane w ciągu całego 2009 r.

2.5 Materiały kampanii

Wszystkie materiały kampanii są dostępne w 22 językach UE i można je bezpłatnie pobrać z witryny internetowej kampanii:

<http://hw.osha.europa.eu>

Materiały te obejmują

- ▶ plakaty i ulotki
- ▶ biuletyny
- ▶ prezentacje w programie PowerPoint
- ▶ studia przypadków opisujące dobre praktyki
- ▶ quizy
- ▶ animacje, w których występuje znana postać z filmów rysunkowych Napo
- ▶ porady na temat organizowania działań podczas Europejskiego Tygodnia i zarządzania nimi
- ▶ działy Partnerzy i Wydarzenia
- ▶ linki do zasobów na powiązanych stronach internetowych

i dużo więcej...

Witryna umożliwi także dostęp do narzędzi oceny ryzyka według sektorów i rodzajów zagrożenia, aby pomóc w praktycznych aspektach przeprowadzania ocen ryzyka.

Wszystkie te materiały są dostępne bezpłatnie do wykorzystania przez organizacje i do rozpowszechniania ich wśród zainteresowanych stron i partnerów.

Podczas kampanii zostanie zorganizowana konferencja prasowa i inne imprezy dla mediów, które mają pomóc nagłośnić znaczenie oceny ryzyka zawodowego.

2.6 W jaki sposób można wziąć udział?

Celem EU-OSHA jest zachęcanie indywidualnych osób i organizacji bez względu na wielkość do wzięcia udziału w kampanii i zorganizowania własnych imprez i działań podczas Europejskich Tygodni albo w dowolnym momencie podczas kampanii.

Każdy może wziąć udział:

- pracodawcy — w sektorze publicznym i prywatnym — w tym MŚP
- menedżerowie, kierownicy i pracownicy
- związki zawodowe i społeczni inspektorzy pracy
- instytucje zajmujące się BHP
- specjaliści i praktycy w dziedzinie BHP
- służby prewencyjne związane z BHP na poziomie lokalnym i regionalnym oraz ubezpieczyciele.

Mogą się oni włączyć organizując

- prezentacje, pokazy i wystawy związane z bezpieczeństwem
- szkolenia, seminaria i warsztaty
- konkursy plastyczne i quizy
- kampanie reklamowe i promocyjne
- partnerstwa między przedsiębiorstwami i szkołami oraz ośrodkami szkoleniowymi
- programy „dobrosąsiedzkich stosunków” między dużymi i niewielkimi pracodawcami, programy zgłaszania propozycji
- wyszukiwanie potencjalnych zagrożeń
- dni inspekcji.

Więcej informacji na temat imprez oraz możliwości uczestnictwa można uzyskać w centralnych punktach w swoim kraju — dane kontaktowe można znaleźć na stronie internetowej EU-OSHA.
http://osha.europa.eu/about/partners/focal_points/

Dla organizacji planujących własne imprezy podczas Europejskiego Tygodnia, nasza witryna internetowa służy przykładami dobrych praktyk, jak również oferuje fora wymiany pomysłów, uwag i opinii oraz uzyskiwania informacji o działaniach innych osób.

2.7 Świadectwo uczestnictwa i oferta partnerska

EU-OSHA dąży do utworzenia partnerstw, z których korzyści odnoszą wszystkie strony i uruchomiła wiele kanałów i działań mających spopularyzować partnerów kampanii i promować ich wkład i działalność w ramach kampanii.

- ▣ **Ty pomagasz nam** zwiększać wiedzę o ocenie ryzyka zawodowego i popularyzować kampanię „Zdrowe i bezpieczne miejsce pracy”.
- ▣ **My zapewniamy tobie** popularyzację twojego wizerunku jako partnera kampanii i organizacji oddanej sprawom bezpieczeństwa i higieny pracy.

Istnieją dwa poziomy uczestnictwa i uznania:

- ▣ **Świadectwo uczestnictwa** za aktywne zaangażowanie w jedno z działań krajowych lub europejskich.
- ▣ **Oferta partnerska** idzie dalej i daje okazję do skorzystania z szerokiego wachlarza działań promocyjnych i umocnienia swojego wizerunku w środowisku zajmującym się BHP i nie tylko ze względu na dużą widoczność kampanii „Zdrowe i bezpieczne miejsce pracy”. Jest ona zarezerwowana dla tych, którzy w znacznym stopniu angażują się w kampanię i wielokrotnie zwiększają swoje wysiłki, obejmując nimi członków swoich sieci (przez organizację własnych imprez, konferencji lub konkursów; promocję kampanii na stronach internetowych; rozprowadzanie materiałów kampanii, itp.).

Więcej informacji o tych ofertach można znaleźć w dziale Partnerzy na stronie internetowej kampanii: <http://hw.osha.europa.eu/partners>

3. Ocena ryzyka — fakty i liczby

3.1 W Europie

W całej Europie w przedsiębiorstwach różnej wielkości z powodzeniem dokonuje się oceny ryzyka. Jednak poniższe dane empiryczne wskazują, że nadal istnieją obszary wymagające poprawy, zwłaszcza w MŚP.

Ocena ryzyka nie jest powszechnie realizowana

- ▣ We Francji, według wyników badania przeprowadzonego w 2004 r., 76% pracodawców w przedsiębiorstwach zatrudniających co najmniej 20

pracowników twierdziło, że przeprowadzili analizę ryzyka zawodowego i sporządzili konieczną dokumentację^{iv}.

- W Holandii z danych liczbowych przekazanych przez Holenderską Inspekcję Pracy dotyczące 2006 r. wynika, że w grupie najmniejszych przedsiębiorstw zatrudniających od 1 do 4 pracowników 42% dokonało oceny ryzyka (53% w grupie przedsiębiorstw zatrudniających od 5 do 9 pracowników). Liczba ta dochodzi do 81% w przedsiębiorstwach zatrudniających od 10 do 99 pracowników i 97% w przedsiębiorstwach zatrudniających ponad 100 pracowników^v.
- We Włoszech z badania przeprowadzonego w 2005 r. wynika, że 88,5% przedsiębiorstw zatrudniających do 50 pracowników przeprowadziło ocenę ryzyka. W przypadku przedsiębiorstw zatrudniających ponad 50 pracowników liczba ta wzrasta do 93,4%. W grupie przedsiębiorstw do 50 pracowników 84,5% sporządziło dokumentację oceny ryzyka, natomiast w grupie zatrudniającej ponad 50 pracowników odsetek ten wyniósł 92,6.^{vi}
- Według wyników hiszpańskiego piątego krajowego badania warunków pracy^{vii} przeprowadzonego w 2003 r., 61% pracodawców w przemyśle i usługach twierdziło, że przeprowadziło lub jest w trakcie przeprowadzania oceny ryzyka zawodowego. W porównaniu z poprzednim badaniem przeprowadzonym w 1999 r. liczba ta uległa podwojeniu.
- W Niemczech z badania z 2005 r. wynika, że w grupie przedsiębiorstw zatrudniających od 1 do 9 pracowników 30% dokonało oceny ryzyka. W grupie przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników odsetek ten wyniósł 54%, a w przedsiębiorstwach zatrudniających od 50 do 249 pracowników 80%. W grupie dużych przedsiębiorstw zatrudniających 250 i więcej pracowników 97% oceniło występujące u nich rodzaje ryzyka^{viii}.
- W łotewskim badaniu^{ix} przeprowadzonym w 2006 r. trzy czwarte pracodawców twierdziło, że w ogóle nie wykonało oceny ryzyka zawodowego albo, że zrobiono to częściowo, a tylko 22% respondentów stwierdziło, że wykonało kompletną ocenę. Porównując to z danymi uzyskanymi w poprzednim badaniu, można stwierdzić, że liczba przedsiębiorstw, w których wykonano pełną ocenę ryzyka zawodowego wzrosła z 15% w 2002 r. do 22% w 2006 r.

Dobra jakość oceny ryzyka obejmująca dokumentację, przeglądy i ustalenie planów działań, wciąż stanowi ważne wyzwanie

- Według wyników bardziej szczegółowego badania na temat oceny ryzyka przeprowadzonego we Włoszech w latach 2000-2002, 95% przedsiębiorstw twierdzi, że przeprowadziło ocenę ryzyka, ale zaledwie 54% podaje, że dokonało jej przeglądu. Oprócz tego w 23% przypadków

nie określono, którzy pracownicy są narażeni na ryzyko, a w 21% przypadków nie ma wystarczających informacji lub dostatecznego opisu środków zapobiegawczych i ochronnych albo w ogóle ich brakuje.

Badanie to pokazuje także, że zaangażowanie pracowników w proces oceny ryzyka zawodowego jest ważniejsze w większych przedsiębiorstwach: 41% w najmniejszych (6-10 pracowników) i 57% w największych (200 pracowników i więcej)^x.

- ▶ W Wielkiej Brytanii badanie przeprowadzone w 2007 r. przez Kongres Związków Zawodowych wśród społecznych inspektorów pracy wykazało, że mniej niż trzech na dziesięciu (28%) twierdzi, że jest zadowolonych ze swojego udziału w przygotowywaniu oceny ryzyka. 44% twierdzi, że w ogóle nie bierze w tym udziału, a 27% twierdzi, że nie w wystarczającym stopniu^{xi}.
- ▶ Według wyników badania przeprowadzonego przez Duńską Konfederację Związków Zawodowych (LO) w 2003 r.^{xii}, trzy czwarte przedsiębiorstw wywiązało się z obowiązku udokumentowania wyników oceny ryzyka na piśmie. Cztery piąte tych przedsiębiorstw podaje, że nie miało trudności z przygotowaniem takiego dokumentu. Dwie trzecie uważa, że przeprowadzenie oceny ryzyka miało pozytywny skutek na ich środowisko pracy, a 40% twierdzi, że ocena ryzyka poprawiła stosunki między kierownictwem a pracownikami.

3.2 Podejście pięcioetapowe

W przypadku większości przedsiębiorstw powinno sprawdzić się proste pięcioetapowe podejście^{xiii} do oceny ryzyka. Jednakże istnieją inne metody, które działają równie dobrze, szczególnie w przypadku bardziej złożonych rodzajów ryzyka i okoliczności.

Etap 1 — Identyfikacja zagrożeń i osób zagrożonych

Ustalenie, co może powodować uszkodzenie ciała oraz którzy pracownicy mogą być narażeni na zagrożenia.

Etap 2 — Ocena rodzajów ryzyka i ich uporządkowanie według wagi

Oszacowanie istniejących rodzajów ryzyka (ciężkości ich następstw, ich prawdopodobieństwa, itd.) oraz ich uporządkowanie według wagi. Zasadnicze znaczenie ma ustalenie hierarchii działań na rzecz eliminowania ryzyka lub mających mu zapobiegać.

Etap 3 — Podjęcie decyzji w sprawie działania zapobiegawczego

Określenie właściwych środków eliminowania lub kontroli ryzyka.

Etap 4 — Podjęcie działania

Wprowadzenie środków zapobiegawczych i ochronnych zgodnie z uporządkowaniem rodzajów ryzyka według ich wagi (najprawdopodobniej nie da się natychmiast rozwiązać wszystkich problemów) oraz ustalenie, kto, co i kiedy robi, kiedy zadanie ma być zakończone i kiedy zostaną przydzielone środki na realizację tych działań.

Etap 5 — Monitorowanie i przegląd

Ocena powinna być poddawana regularnemu przeglądowi, tak by była aktualna. Przeglądu należy dokonać zawsze w przypadku istotnych zmian w organizacji lub w wyniku ustaleń dochodzenia dotyczących wypadku lub w sprawie sytuacji grożącej wypadkiem^{xiv}.

4. Studia przypadków

Za pojęciem takim jak ocena ryzyka, które może być postrzegane jako coś abstrakcyjnego albo jako jeszcze jedno administracyjne obciążenie kryją się indywidualne losy ludzkie. Ludzie mogą umrzeć lub są zmuszeni żyć ze skutkami wypadków i uszczerbkami na zdrowiu przez resztę życia, ponieważ ryzyka nie zostały zidentyfikowane i nie podjęto odpowiednich działań.

4.1 Poważny wypadek chemiczny

Młody, 23-letni mężczyzna doznał rozległych oparzeń w wyniku zetknięcia się z łatwopalną substancją stosowaną do mycia pistoletów do malowania natryskowego. Złe praktyki w przedsiębiorstwie obejmowały brak bezpiecznych metod obchodzenia się z niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i ich przechowywania oraz brak szkoleń i nadzoru. Jedną ze szczególnie niebezpiecznych praktyk było przenoszenie niebezpiecznego środka do mycia pistoletów w nieoznakowanych, otwartych wiadrach. Nawet po tym okropnym wypadku przedsiębiorstwo nie wprowadziło wymaganych przez inspekcję pracy zmian, dopóki sprawa nie trafiła do sądu, który nałożył na przedsiębiorstwo grzywnę^{xv}.

4.2 Wypadki śmiertelne w rolnictwie

Dwaj młodzi pracownicy migrujący (21 i 27 lat) zmarli po tym, jak zaplątali się w liny urządzenia stosowanego w gospodarstwie sadowniczym. Ich praca polegała m.in. na rozbijaniu i składaniu tuneli foliowych, które mocuje się przy pomocy długich lin. Zaplątali się w linę, kiedy zwijali ją przy pomocy maszyny zamontowanej na traktorze. Brakowało oceny ryzyka, a zwijarka zamontowana na traktorze była nieodpowiednia, ponieważ nie wyłączała się automatycznie w przypadku, kiedy dochodziło do zaplątania się. Pracownicy nie byli odpowiednio przeszkoleni ani nie byli świadomi zagrożeń, jakie stwarza ich praca. Prowadzący dochodzenie zwrócili uwagę na fakt, że wielu pracowników tego gospodarstwa było studentami, którzy mogli nie mieć większego rozeznania w bezpiecznych praktykach pracy^{xvi}.

4.3 Chroniczne przeciążenie mięśni i ścięgien (RSI)

Stephen Fisher był głównym inżynierem w przemyśle lotniczym i miał ambitną i pasjonującą pracę związaną z nowym dużym projektem europejskim

dotyczącym pocisków, która wymagała intensywnej pracy przy komputerze i pracy przez wiele godzin. Pewnego ranka w 2002 r., kiedy pracował przy komputerze poczuł silny i nagły ból, („*jakby błyskawica przeszła mu grzbiet dłońi*”) i przeszła w górę po ramieniu. Od tego czasu już nigdy nie był taki jak dawniej. Natychmiast musiał zaprzestać pracy z komputerem, nie mógł korzystać z telefonu ani prowadzić samochodu. Po dwóch miesiącach zgodził się na długotrwałe zwolnienie lekarskie. Osiemnaście miesięcy później przeszedł na rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Po prawie 6 latach wydał już ponad 13 000 euro na leczenie RSI, ponieważ nie jest ono refundowane przez Narodową Służbę Zdrowia w Wielkiej Brytanii i nie odzyskał jeszcze w pełni zdrowia. Jego choroba (RSI) nadal uniemożliwia mu podjęcie pracy, którą jeszcze kilka lat temu uważał za lekką.

Te rodzaje ryzyka są dobrze znane i udokumentowane, ale niestety nie przeprowadzono oceny ryzyka. Takim urazom można zapobiegać, określając (przez ocenę ryzyka) istnienie takiego ryzyka lub wczesnych objawów i podejmując wczesne działania. Niestety jego przypadek nie jest odosobniony^{xvii}.

5. Przykłady dobrych praktyk

5.1 Eliminowanie ryzyka

Holenderska firma produkuje komponenty żebrowanych podłóg. Do transportu tych wyrobów używa się systemu drewnianych palet, przy którym pracownicy muszą ręcznie przenosić bloki palet o nieporęcznym kształcie ważące po wyschnięciu około 25 kg.

Podczas oceny ryzyka zawodowego stwierdzono ryzyko wystąpienia zaburzeń mięśniowo-szkieletowych powstających wskutek ręcznego przenoszenia takich ciężkich bloków palet.

Wśród potencjalnych rozwiązań brano pod uwagę zmianę konstrukcji lub materiału palet oraz zastosowanie mechanicznych urządzeń pomocniczych do podnoszenia. Jednak przedsiębiorstwo doszło do wniosku, że najlepszym rozwiązaniem będzie rezygnacja z palet w ogóle.

Sesja wymiany poglądów z pracownikami pozwoliła określić rozwiązanie: umieszczenie w samych komponentach żebrowanych podłóg wyciętego elementu, dzięki czemu drewniane palety stały się zbędne. Sprawdzone wykonalność tego rozwiązania, zbadano zwłaszcza, czy komponenty o zmienionej konstrukcji zachowują wymaganą jakość i standardy konstrukcji.

W wyniku tego ustalono, że ani pracownicy przedsiębiorstwa, ani inni pracownicy, np. podnajmowani kierowcy, nie muszą wkładać wysiłku fizycznego ani nie grozi im ryzyko urazów przy transporcie palet.

Zmiana konstrukcji, przy rocznym koszcie 137 000 euro, przyniosła oszczędności w wysokości 91 000 euro na rok wynikające ze stosowania innych komponentów i 22 000 euro na zakupie palet. Trudniej jest bezpośrednio powiązać spadek absencji chorobowej w ciągu ostatnich trzech lat ze zmianą konstrukcji, ale taki związek musi istnieć. Wśród innych korzyści można wymienić zmniejszenie hałasu, ponieważ nie potrzeba już pistoletów do wbijania gwoździ do reperowania palet i szybsze dostawy na miejscu, ponieważ nie trzeba ładować palet na wózki.

Więcej informacji: <http://osha.europa.eu/publications/reports/TE7606536ENC>

5.2 Zmniejszyć hałas, zmniejszyć zapylenie

W przedsiębiorstwie w Austrii wykonywano intensywne prace szlifierskie w procesie produkcji wyrobów metalowych, co powodowało powstawanie pyłu i hałasu. Przedsiębiorstwo zdecydowało się dokonać usprawnień i opracowało specjalny projekt w celu zmniejszenia tych emisji.

Udostępniono odpowiednie zasoby finansowe i kadrowe, a w zespole pracującym nad projektem znaleźli się pracownicy, których dotyczył problem, kierownicy, lekarze medycyny pracy, przedstawiciele rady zakładowej i specjaliści z zakresu profilaktyki. Badali oni możliwe rozwiązania, prowadząc dyskusje z potencjalnymi dostawcami i rozmowy z organami ds. BHP. Przygotowano i oceniono około dziesięciu pomysłów rozwiązań technicznych.

Wprowadzone zmiany to m.in.:

- ▀▀▀ kabiny szlifierskie z systemami odciągów
- ▀▀▀ systemy odciągów miejscowych
- ▀▀▀ systemy filtrów z wkładem
- ▀▀▀ optymalizacja wychwytywania pyłu przez przeprojektowanie szlifierni
- ▀▀▀ poprawa oświetlenia w celu zmniejszenia oślepiającego światła i cienia.

Efekty to:

- ▀▀▀ zmniejszenie obecności pyłów w atmosferze (do 90% w niektórych miejscach)
- ▀▀▀ zmniejszenie przeciągów, oraz
- ▀▀▀ redukcja hałasu o 10 dB(A) w przypadku operatorów maszyn i terenu hali w pobliżu po wprowadzeniu kabin.

Nakłady ogółem wyniosły około 400 000 euro. Oprócz poprawy zdrowia i bezpieczeństwa pracowników, korzyści z mniejszej ilości pyłu w powietrzu przyniosły oszczędności ogólne obliczone na około 70 000 euro rocznie.

Dalsze informacje dostępne są na stronie internetowej:

<http://osha.europa.eu/publications/reports/106>

6. Dalsze linki

Witryna internetowa kampanii

<http://hw.osha.europa.eu>

Biuletyn 80: *Ocena ryzyka zawodowego — zadania i obowiązki*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/80>

Biuletyn 81: *Ocena ryzyka zawodowego – sposób na zdrowe i bezpieczne miejsce pracy*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/81>

Dyrektywa Rady nr 89/391 z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy.

<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>

Ocena ryzyka zawodowego

<http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

7. O Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy z siedzibą w Bilbao w Hiszpanii, została ustanowiona przez Unię Europejską w celu dostarczania informacji na temat bezpieczeństwa i higieny pracy. Agencja pełni rolę centrum opracowywania i przekazywania informacji, które pomagają chronić pracowników w Europie.

Dzięki połączonym wysiłkom przedstawicieli rządów, organizacji pracodawców i pracowników oraz czołowych ekspertów z dziedziny BHP w państwach członkowskich UE i poza nią, Agencja jest źródłem wiarygodnych, wyważonych i obiektywnych informacji na temat bezpieczeństwa i higieny pracy.

Więcej informacji można uzyskać w witrynie internetowej Agencji:

<http://osha.europa.eu>

ⁱ P. Hämäläinen, J. Takala, K.L. Saarela, (study to be published), Tampere University of Technology (Finland), study made for the International Labour Office, ILO

ⁱⁱ Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work.
(<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>).

ⁱⁱⁱ COM (2004) 62 final: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS on the practical implementation of the provisions of the Health and Safety at Work Directives 89/391 (Framework), 89/654 (Workplaces), 89/655 (Work Equipment), 89/656 (Personal Protective Equipment), 90/269 (Manual Handling of Loads) and 90/270 (Display Screen Equipment).

-
- ^{iv} Th. Coutrot, *Plus de trois établissements sur quatre déclarent évaluer les risques professionnels, Premières Synthèses n-09.3*, Dares, Mars 2007 (Enquête relations professionnelles et négociations d'entreprise (REPONSE) 2004-2005).
- ^v M. Bos, F. Saleh, O. Erdem, J. Samadhan, *Arbo in bedrijf 2006ⁱ. Een onderzoek naar de naleving van arbo-verplichtingen, blootstelling aan arbeidsrisico's en genomen maatregelen in 2006*, Arbeidsinspectie, October 2007.
- ^{vi} S. Perticaroli, A. Leva, *La cultura della sicurezza. Indagine sulle modalità di gestione di salute e sicurezza nelle aziende italiane*, ISPESL, November 2006.
- ^{vii} Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el trabajo, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, *V Encuesta nacional de condiciones de trabajo*, 2004.
- ^{viii} Survey conducted by BGZ (Berufsgenossenschaftliche Zentrale für Sicherheit und Gesundheit):
http://www.hvbg.de/d/bgz/bgz_info/veranst/archiv_vera/bgz_fachv_nov_2005/seite02.html
http://www.hvbg.de/d/bgz/bgz_info/pdf_bild_info/bgz_fach_nov_2005/pp_rentrop.pdf
- ^{ix} A/S "Inspecta Latvia" & RSU DVVI, *Working conditions and risks in Latvia*, 2007. (Research "working conditions and risks in Latvia" 2005-2007).
- ^x Coordinamento delle Regioni e Province autonome, *Rapporto conclusivo del progetto nazionale di monitoraggio e controllo dell'applicazione del D.Lgs. 626/94*, November 2003.
- ^{xi} TUC, *Focus on Health and Safety. Trade Union trends survey 06/02. TUC biennial survey of safety reps 2006*, London, 2006.
- ^{xii} LO, *Danske virksomheders brug af APV* (Danish Companies' use of Workplace Risk Assessment), April 2003.
- ^{xiii} Whether the risk assessment process in your country is divided into more or fewer steps, or even if some of the five steps are different, the guiding principles should be the same.
- ^{xiv} A near miss is an unplanned event that did not result in injury, illness or damage — but had the potential to do so.
- ^{xv} Reported in Health and Safety Practitioner, UK, 23.1, January 2005.
- ^{xvi} <http://www.hse.gov.uk/press/2005/e05095.htm>
- ^{xvii} <http://ew2007.osha.europa.eu/europeansummit/> (see "Stephen Fisher" - Workshop 3).